

Pròleg

XAVIER CATEURA I VALLS

«Conec un lloc sagrat,
enmig del bosc callat,
dels arbres descobert
el prat florit llumena:
Oh Pare del món verd!
oh Pare del cel blau:
al teu sojorn de pau
tots els camins m'hi porten!».

(Josep Pijoan, *El camí*)

Quan tenia deu anys vaig ingressar al moviment Escolta, els Minyons de Muntanya del cau de Santa Anna, al col·legi dels Escolapis de Mataró. Abans, però, per l'edat, vaig haver d'anar amb els llobatons fins a fer la promesa i poder entrar a l'agrupament dels nois grans.

L'escoltisme va ser, d'alguna manera, la meva entrada a un món nou. Deixava la infància per incorporar-me a un moviment que a més de fer muntanyisme ens ensenyava valors com el compromís i la companyonia, l'estima i respecte a la natura i l'amor a la terra, a Catalunya. Aquells no tan sols van ser els anys d'excursions, de reunions al cau, amb allò de les bones obres o la promesa, el crit de «sempre a punt!», els campaments d'estiu, el foc de camp, etc., sinó que a més va ser una escola de civisme, de solidaritat, d'orientació cristiana i de catalanisme.

Recordo que quan fèiem el campament d'estiu, una de les primeres coses que fèiem era hissar la bandera de Sant Jordi, patró de la nostra terra, i sovint ens trobàvem que (ves a saber com se n'assabentaven), venien alguns nois de la *Organización Juvenil Española*, i intentaven arrabassar-nos-la. Es pot dir que aquesta va ser la manera com, per primera vegada, vaig saber el que era allò que se'n deia política, la diferència de nosaltres amb aquells de Falange. Aquell fet devia donar peu a explicacions de quina era la ideologia d'uns i altres.

De fet, l'estima per la natura, la muntanya, la vaig adquirir molt abans a casa dels meus pares. Ells, de joves, com molts catalans de principis del segle XX, eren socis d'alguna associació o agrupació excursionista. El meu pare havia sigut de la junta de l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró, els científics, com els anomenaven, fundada a finals del segle

XIX, que tenia per divisa «Pàtria i Cultura», que com la majoria d'entitats d'aleshores estaven vinculades a l'Església a través d'un centre catòlic i una ideologia del catalanisme diguem-ne conservador.

Deu ser cosa de l'edat, que diuen que els records i les imatges brollen més clares i lliures. Com ara, que esmentant el meu pare, la memòria em porta el silenci de la neu i la flaire de la petita ermita de Riells, on anava amb els pares a celebrar la nit de Nadal, amb les misses del gall que oficiava mossèn Pere Ribot.

A la primeria i meitat dels anys 50 del segle passat, amb els del cau fèiem petites excursions per les rodalies, al Corredor, al castell de Burriac o al cim del Montcabrer. Més tard ja ens enfilàvem pels cims del Ripollès, on alguna vegada hi vam muntar les tendes d'un campament d'estiu. Recordo que en el que vam fer l'agost de 1963, quan fèiem una travessa de caminar tot un dia, que en dèiem d'exploració, ens vam perdre per la serra del Montgrony. A la nit vam veure la llum d'una masia llunyana. Era una masia aïllada on pensàvem que, rendits com estàvem, ens podrien deixar dormir a la pallissa. Però quan ja hi érem, ens va eixir l'home de la casa amb una escopeta, creient, segons va dir, que érem maquis. Nosaltres, al mig de la foscor, només amb la llum de les llanternes, cansats a més no poder, amb un parell de guies i uniformats com anàvem, semblant a militars, potser no n'hi havia per menys.

Des del Maresme, com des de tants punts de la nostra geografia, sempre vèiem el Montseny com una muntanya que ens cridava. Aleshores no era tan a prop com ara ho és per a tothom. El camí per arribar-hi s'havia de fer a peu o acostar-s'hi amb tren o cotxe, no com ara que els cotxes envaeixen qualsevol espai o racó sense tenir en compte que s'està dins d'un espai privat o no, però que cal protegir.

Des d'on fos, quan guaitava el Montseny pensava en casa meva. Tornant dels meus anys al País Basc, o de la mili, a l'hora de retornar a casa, quan albirava el Montseny sabia que ja hi era. Si el mont senyal des de sempre havia orientat als mariners, també ho feia amb mi. Era com el meu Nord, el lloc on la meva brúixola vital sempre m'assenyalava. El lloc on tots els camins em portaven.

Puc jurar que sempre havia somniat poder anar a viure a la muntanya. Des de petit les muntanyes m'han encisat, i com més alteroses, més. Recordo quan vaig poder anar als peus del Jungfrau, o aquell estiu vora el Pic de l'Infern, al Pirineu d'Osca, amb els permanents cims blancs. Aleshores Burriac ja em quedava petit, massa petit.

Però el Montseny, potser per ser la muntanya que tenia més a prop, era la que més em seduïa. Quantes vegades no havia anat pels seus corriols,

fonts, fagedes, pujat al Matagalls, les Agudes, Sant Segimon, el Sui, etc. Van passar molts anys pensant que potser un dia hi podria anar a viure, però no per passar-hi un cap de setmana, unes vacances, o tenir-hi una segona residència. Resultava, però, un somni força difícil, trobar una masia, superar la desconfiança dels natus, tenir els diners per restaurar-la i, sobretot, tenint la feina de cada dia a la capital.

Però a vegades la sort, o l'atzar, com vulgueu, ens fa un regal, i per fi, no sense molts esforços, vam poder restaurar una antiga rectoria dins d'aquest estimat territori, en una de les seves valls, potser la més amagada, com és la vall de la Castanya al vessant ponentí. Un lloc des d'on, quan m'envaeix l'enyorança del meu mar d'infància, el puc veure rere el Montnegre, i fins i tot amb alguna marinada sentir l'olor salabrosa de les seves aigües.

Cada matí la finestra de la meva habitació m'emmarca les orgulloses Agudes i el Turó de l'Home, mentre el sol juga a fet i amagar, ara rere les Agudes, ara sortint del mar. Un compàs que marca incansable el pas dels dies i de les estacions.

El Montseny es pot considerar un país amb personalitat pròpia. Un espai que podria ben bé esdevenir una comarca ben orgullosa de la seva variada diversitat natural, però gaudint d'una unitat geogràfica indiscutible.

Un paisatge declarat parc natural i reserva de la biosfera. Una protecció que va ser i encara és necessària, malgrat que a vegades les normes que el regulen sembla que s'hagin fet pensant més amb els visitants que cada any hi venen, prop d'un milió, que amb la gent que hi viu i hi treballa. Les masies aterrades escampades per aquestes muntanyes, són el testimoni mut, però encara viu, de l'activitat humana que el van fer tal com encara es pot veure en alguns paratges, d'aquesta gran reserva natural i ambiental. Però avui dia és més urgent que mai tenir en compte les cases que han mantingut una activitat i ajudar a salvar l'agricultura i la poca ramaderia que hi sobreviu.

I vet aquí que al cap de poc d'aterrar en aquest massís, vaig conèixer una persona, una bona persona que em va parlar d'un grup de gent que estimaven el Montseny. I dit i fet, el 2006 em vaig fer soci de l'Associació d'Amics del Montseny, i al cap d'un temps vaig entrar a la junta. A l'associació vaig conèixer persones com l'enyorat Joan Campañà, que era el president de l'entitat des de feia anys, qui va ser qui me'n va parlar per primer cop, i qui havia trescat com ningú aquest paisatge. Allà també hi vaig trobar l'amic Antoni Pladevall i Font, vell conegut, que és un bon coneixedor de la història de molts pobles del nostre país, taradallenc il·lustre i mossèn amic dels seus amics. També és on vaig conèixer persones com en Joan Portals, en Miquel Serra, en Josep M. Vives i la M. Lluïsa Xiol, en Xavier Jordi, Carles

Albesa, Xavier Framis, Agustí Vulart, Roser Bofill, Josep Mataró, Josep M. Panareda, i tants socis i amics que han tirat endavant durant anys, no sense entrebancs, aquesta associació, sense oblidar els que la van fundar aquell llunyà 17 d'abril de l'any 1982 a Viladrau.

L'Associació d'Amics del Montseny, com ja proclamava en el primer número de les Monografies el seu president d'aleshores, Alexandre Novellas, «S'ha proposat com objectiu primordial constituir-se en entitat defensora i protectora de tota la seva massa forestal, de tots els seus recursos naturals, de l'hàbitat, vida i costums de la zona. Per aconseguir això la nostra Associació malda per promoure tota mena d'activitats que jutja necessàries i oportunes per tal de crear i mantenir un sentiment col·lectiu de respecte vers la muntanya».

L'Arola Campaña que avui és la presidenta d'aquesta entitat, ha sabut continuar, amb l'ajut de noves incorporacions a la junta, l'obra que durant tants anys va omplir de contingut i diria que d'esperança el seu pare.

La joia de la corona d'aquesta associació són, sens dubte, les Monografies del Montseny. Enguany celebrem la publicació del volum 38è. Es diu aviat! Són trenta-vuit anys des del número u apareguda el 1986, que número rere número tots plegats, socis i amics col·laboradors, anem alimentant i fent créixer aquesta publicació pluridisciplinària on els treballs, articles i estudis sobre història, literatura, ciència, flora, fauna, arqueologia, biografia, arquitectura, art, música, tradicions, etc., sempre vinculades amb aquest massís, van sumant més continguts a la ja extensa bibliografia montsenyenca.

Però al llarg de tots aquests anys no tot han estat flors i violes. L'any 2018 l'associació va estar a punt de dissoldre's. Diversos factors van fer plantejar a la junta aquesta possibilitat donades les dificultats en poder dedicar més temps a les gestions burocràtiques, petició de subvencions, buscar patrocinadors, preparar la monografia de cada any, haver de desplaçar-se tenint una obligació laboral que dificultava combinar horaris, etc. Per sort es van poder fer nous socis, ampliar la junta, formar un Consell de Redacció de les Monografies amb persones de reconeguda solvència intel·lectual, que amb el compromís de tots plegats es va poder continuar endavant. D'aquesta manera, enguany podem presentar un nou volum de les Monografies.

Hi ha poques publicacions que hagin estudiat tant a fons i amb tanta diversitat, un micro-cosmos com és el Montseny, estudiat des de molts diversos camps. L'amic Òscar Farrerons, que és l'actual director i animador incansable d'aquesta publicació anual, apunta que s'han publicat unes 640

entrades a les Monografies i només amb aquesta dada podem entendre la ingent labor feta per tants durant tants anys.

Conjurem-nos tots plegats, socis i gent que estimeu el Montseny, per tal que aquesta associació i les seves Monografies tinguin una molt llarga vida en defensa d'aquest patrimoni natural i immaterial, no sols per conèixer el Montseny, sinó perquè també ens ajudarà a conèixer, entendre i estimar una mica més el nostre país.

L'enlluernament de la llum del Montseny, de què parlava Maragall, ens entra pregonament cor endins amb la pau del recés d'aquest paisatge canviant de colors a cada hora de la tarda, amb una bellesa nova pel dia que vindrà. Per algunes persones el Montseny ha sigut aquell sojorn de pau on tots els camins porten, i on també han trobat una experiència espiritual.

La Castanya, gener 2023